

"דיאלוג עם טקסט" לשפור הבנת הנקרא

בפעלת "דיאלוג עם טקסט" אנחנו מנהלים **דו-שיח** עם הטקסט ומנסים להבין מה הוא אומר לנו. הדבר דומה ל**דו-שיח** עם חברים. בכל טקסט יש חסמים שעלינו "לפרק". הדבר הראשון שנפגש בטקסט הוא **מלה לא-מכרת** (אל תחשבו "קשה", אלא לא-מכרת).

חסמי קריאה - מלים לא-מכרות

במהלך קריאה של טקסט נסמן קו מתחת לכל מלה לא-מכרת. איך מתמודדים עם **מלה לא-מכרת**? הנה כמה דרכים.

דרו 1: הבנה בהקשר

נקרא את המשפט או את המשפטים שלפני המלה ולאחריה, וננסה להבין את המשפט כולו. אין צורך בפרוש מלוני של המלה, די בהבנת המשפט כדי לא לפגוע בשטף הקריאה.

דגמאות

☆ **העגלה הייתה רתומה לסוסים.** מה פרוש המלה **רתומה**?
ננסה להחליף את המלה במלה אחרת, מכרת:
העגלה הייתה _____ לסוסים.
מה הקשר בין העגלה לבין הסוסים?
אולי העגלה **מחברת** לסוסים, אולי העגלה **קשורה** לסוסים.

☆ **הצפרים הנוודות דואות במשך שעות רבות.** מה פרוש המלה **דואות**?
ננסה להחליף את המלה במלה אחרת, מכרת:
הצפרים הנוודות _____ במשך שעות ארוכות.
מה הצפרים יכולות לעשות במשך שעות ארוכות?
הצפרים **עפות** במשך שעות ארוכות, אולי **נמצאות** באויר שעות.

דָּרוֹךְ 2: מְשֻׁפְּחוֹת מְלִים

אולי המלה הלא-מקרת מזכירה לנו מלה אחרת, דומה, שכן מקרת לנו.

דגמאות

☆ יש צורך לבנות סככות על חוף הים כדי להצל אזורי מנוחה למען המתרחצים.

מה פרוש המלה להצל? לאיזו מלה דומה המלה להצל?

המלה להצל באה מהמלה צל.

צל היא מלה מקרת. עכשו אנחנו יכולים להבין מה פונת המשפט.

צריך לבנות סככות על חוף הים, כדי שייגנו מפני השמש, פלומר כדי ליצר צל למען המתרחצים.

☆ כל המרבה הרי זה משבח.

המלה המרבה מזכירה לנו את המלה הרבה.

לכן אנחנו יכולים להבין את משמעות המשפט.

כל מי שנותן הרבה או עושה הרבה, זה טוב מאוד.

דָּרוֹךְ 3: התעלמות מהמלה

לעתים המלה הלא-מקרת איננה מפריעה בהבנת הטקסט או איננה חשובה להבנת הטקסט. לכן נוכל לדלג עליה.

דגמה

☆ ראיתי שחברי בצרה, ולכן הפצתי מהר כדי לסייע לו.

גם אם אין לנו הפרוש המלוני למלה לסייע, אנחנו יכולים להבין את פונת המשפט.

משימות

בחרו בתשובה המתאימה.

1 אחי הקטן בקש ממני ש**אסייע** לו לקטר את שרוכי נעליו.

מה פרוש המלה "אסייע"?

- א. אֶלְבֵּשׁ ב. אָעֶזֶר ג. אָנַעַל נַעְלִים

2 לרותי הָיָה חתול, וְהִיא טָפְלָה בּוֹ בְּמִסִּירוֹת רַבָּה. הִיא הִיָּתָה מְבִיאָה לוֹ אֶכָל בַּבֶּקֶר וּבְעֶרֶב וְשָׂמָה לוֹ בַּסַּל שְׂמִיכָה, כְּדִי שְׂיִהְיֶה לוֹ נְעִים.

מה משמעות המלה "במסירות"?

- א. בְּנֶאֱמָנוּת וּבְמִחְיָבוּת
ב. בְּדִיוֹק רַב
ג. בְּקִשְׁיחוֹת (הִיא הִיָּתָה קְשׁוּחָה אֶתּוֹ)

3 דברתי בקול **חרישי**, כְּדִי שֶׁלֹא אֶפְרִיעַ לְמְנוּחַת הַצִּהָרִים שֶׁל אִמִּי.

מה פרוש המלה "חרישי"?

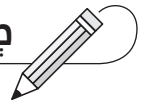
- א. בּוֹכָה ב. שֹׁמֵחַ ג. שָׁקֵט

4 יצאתי מהבית לקנות מצרכים. אמא שָׂאָלָה אוֹתִי: "מְתִי תְּשׁוּבִי הַבֵּיתָה?"

מה פרוש המלה "תשובי"?

- א. תְּחֻזָּרִי ב. תְּלַכִּי ג. תֵּאֲכָלִי

משימות

קראו את הטקסט שלפניכם, ופעלו על-פי ההוראות שפאן.

1 במהלך הקריאה סימנו קו מתחת לכל מלה לא-מכרת. (שימו לב, בטקסט מדגשות מלים שכבר פרטנו). (שימו לב, בטקסט מדגשות

2 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

חסידה

(מתוך: "הבט ולמד", פרוץ ארץ ישראל, בעריכת אדיר כהן)

1 כּאֲשֶׁר רוֹאִים חֲסִידוֹת רַבּוֹת הַבָּאוֹת אֵלֵינוּ בְּלִהְיוֹת בְּסוֹף הַחֶרֶף - זֶה סִימָן שֶׁהִגִיעַ הָאָבִיב. הַחֲסִידוֹת בָּאוֹת מֵאַפְרִיקָה הַחֲמָה בְּדֶרֶךְ חֲזָרָה אֶל אֵירוּפָּה הַקָּרָה, שֶׁם הֵן בּוֹנוֹת קֵן וּמְטִילוֹת בֵּיצִים.

5 הַחֲסִידָה הִיא צְפוּר גְּדוֹלָה, וְלֶהּ מְקוֹר אָדָם וְרַגְלִים אֲדָמוֹת, גּוֹפָה מְכֻסָּה נוֹצוֹת לְבָנוֹת, וְכִנְפֶיהָ גְּדוֹלוֹת וְשִׁחְרוֹת בְּקִצּוֹתֶיהָ. בְּעִזְרַתָּן הִיא עֹפֶה וְדוֹאָה וְגוֹמָאֵת מְרַחֲקִים אֲרָכִים מְאוּד. בְּמִקּוֹרָה הָאָרֶץ וְהַחֲזֵק הִיא תּוֹפְסֵת זוּחָלִים, עֲכָבְרִים וְחֲרָקִים, אֵד בְּעֵקֶר הִיא אוֹכֵלֶת צְפָרְדַּעִים וְקִרְפָּדוֹת. הִיא זוֹרֶקֶת אוֹתָן לַגִּבָּה וּבוֹלְעֵת אוֹתָן בְּבֵת-אֲחֵת.

10 בְּשָׁנִים הָאֲחֵרוֹנוֹת הִחְלוּ הַחֲסִידוֹת לְקַנֵּן דָּרָךְ קָבַע בְּאַרְצֵנוּ - בִּהֲתַחֲלָה בְּדָרוֹם, וְאַחֲרֵי כֵן גַּם בְּגוֹלָן.

בִּימֵי שָׂרָב, כְּאֲשֶׁר הִשְׁמֵשׁ מְכָה בְּחִזָּקָה וּמְסַכְּנָת אֶת הַגּוֹזְזִים הָרַפִּים, עוֹמְדֵת הַחֲסִידָה בְּאִמְצַע הַקֵּן וּפּוֹרֶשֶׁת כְּנָפֶיהָ כְּמוֹ שֶׁמְשִׁיחַ כְּדִי לְהִצֵּל עַל גּוֹזְזֵיהָ.

א. מה פרוש המלה "גומאת" (שורה 5)?

(1) תופסת זוחלים (2) עוברת (3) מקננת

ב. מה פרוש המלה "לקנן" (שורה 9)?

(1) לעוף ללא הפסקה (2) להקים בית לגוזלים (3) לאכל זוחלים

ג. מה פרוש המלה "להציל" (שורה 12)?

- (1) להציל אותם (2) לגדל אותם (3) לעשות צל

ד. מה פרוש המלה "דָרוּ קִבֵּעַ" (שורה 9)?

- (1) כל הזמן (2) לפעמים (3) ברצון

ה. כתבו משפטים לכל אחת מהמלים האלה: **גומאת**, **לקונו**, **להצל**.

סכום: כיצד נתמודד עם מלים לא-מכרות?

הבנה בהקשר	משפחת מלים	אופס, אולי אין צורך בפרוש...
נקרא את המשפט או את המשפטים הקודמים, ונסה להבין את המשפט.	המלה הלא-מכרת, דומה למלה מכרת, וממנה אפשר להבין את משמעות המשפט.	אולי אפשר להבין את המשפט ללא הבנת הפרוש המדויק של המלה.

כיצד עונים על שאלות?

לעתים אנו מבינים את השאלה ויודעים את התשובה, אבל כשאנו כותבים את הדברים, זה לא בדיוק "מצליח לנו".
לכן כעת נרחיב על אופן כתיבת התשובה.

שאלות אתור מידע

התשובות לשאלות אתור נמצאות בטקסט.

✿ יש לקרוא בעיון את השאלה.

✿ כדאי לסמן את מלת השאלה (מה? מי? מתי? היכן? מדוע?).

✿ כדי למצוא את מקום התשובה יש להעזר במלים מתוך השאלה, המצויות גם בטקסט.

✿ כדאי להדגיש את משפט התשובה ואת מספר השורה.

כתיבת תשובה לשאלת אתור

1. כל תשובה פותחת בחלק מהשאלה.

2. יש להקפיד שלא לכתב מלים מיותרות.

3. התשובה חייבת להיות משפטה.

4. מתר להעתיק את המשפט מהטקסט (על-פי השאלה), אבל יש להקפיד על תשובה מדויקת.

דגמאות

☆ מהם חמשת השמות של בני המלך שפלוך ביד רמה באחת מארצות קדם?

התוספת "שפלוך ביד רמה באחת מארצות קדם" אינה קשורה לשאלה, היא מיותרת, ולכן לא נעתיק אותה לפתיחת התשובה.

תשובה: חמשת השמות של בני המלך הם...

☆ מדוע לא הצליח התלמיד שחלם להיות פסנתרן, במשימתו?

תשובה: התלמיד לא הצליח מפיון...

דגמה מתוך הטקסט "חסידה" (עמוד 14)

☆ כיצד יודעים שהגיע אביב?

ראשית, נדגיש את מלת השאלה - **כיצד**.

פעת נחפש את התשובה בטקסט.

בשורה 1 כתוב: זה סימן שהגיע האביב.

אם כן, כיצד יודעים שהגיע אביב?

נסמן בטקסט את התשובה (שורה 1): כאשר רואים חסידות רבות הבאות אלינו

בלהקות בסוף החורף - זה סימן שהגיע האביב.

פעת נכתב את התשובה המלאה.

תשובה: יודעים שהגיע אביב, כאשר רואים חסידות רבות הבאות אלינו

בלהקות בסוף החורף.

משימות

השאלות שלפניכם מתייחסות לטקסט "חסידה" (עמוד 14). שימו לב, הקפנו את מלת השאלה.

1 מהי תנועתן של החסידות בסוף החורף?

(מאין הן נודדות בתחלת החורף, ולאן הן שבות בסוף החורף?)

תנועתן של החסידות היא כן: בתחלת

2 (למה) משמשות הכנפים הגדולות של החסידה?

3 (כיצד) בימי הקיץ החמים מגנה החסידה על גוזליה. היא עושה זאת?

4 (מה) מזונה של החסידה, ו(מה) מיחד בדרך שבה היא אוכלת אותו?

סכום: תשובה לשאלת אתור מידע

<ul style="list-style-type: none"> ✿ קוראים בעיון את השאלה. ✿ מסמנים את מלת השאלה (מה? מי? מתי? היכן? מדוע?). ✿ כדי למצא את מקום התשובה נעזרים במלים מתוך השאלה, המצויות גם בטקסט. ✿ מדגישים את המשפט התשובה ואת מספר השורה. 	<p>מה עושים?</p>
<ul style="list-style-type: none"> ✿ פותחים את התשובה בחלק מהשאלה. ✿ מקפידים שלא נכתב מלים מיתרות. ✿ מנסחים את התשובה כמשפט. ✿ מתר להעתיק את המשפט מהטקסט, אבל יש להקפיד על תשובה מדויקת. 	<p>כיצד עונים?</p>